

tozem. Et ratio ex dictis est aperta; nam quæ conveniunt Christo per humanam naturam, non possunt dici de Christo aut Deo cum reduplicatione seu determinatione divinitatis, quia hæc ipsa reduplicatio contrarium significat, scilicet, tale prædicatum in divinitate, seu per divinitatem, ut per formam, Christo convenire, ut in dicta q. 16 ostensum est.

7. Sexto, hinc concluditur Christum, ut hominem, vel ut hunc hominem, includendo hoc suppositum in humanitate subsistens, esse mediatorem. Quod ex dictis satis constat.

8. *Dubium.*—*Responsio.*—Indicat autem D. Thomas, in solut. ad 1, breve dubium, scilicet an concedi possit Christum, in quantum Deum hominem, esse mediatorem. Et non respondet in forma, sed solum ait, cum Christus, in quantum homo, dicitur esse mediator, non excludi consortium divinitatis ab humana natura, quia alias excluderetur gratia unionis, ratione cujus humanitas habuit ut potuerit esse principium operationum mediatoris. Ex hac vero doctrina colligitur, propositionem illam habere convenientem sensum, et esse concedendam. Quia non est sensus illius, divinitatem et humanitatem esse for-

male principium harum operationum, sed dignitatem Dei et naturam hominis necessarias fuisse, simulque convenisse ad munus et opera perfecti mediatoris; unamquamque tamen modo sibi proportionato, naturam ut, formale principium satisfactionis et meriti; personam vero, ut radicem et fontem infiniti valoris, et dignitatis talis satisfactionis, et meriti in perfecto mediatore necessari. Quo sensu dixit Augustinus, hom. de Ovis, c. 12, in tom. 9: *Mediator Dei et hominum, quia Deus cum Patre, homo cum hominibus, non mediator homo præter deitatem, non mediator Deus præter humanitatem; divinitas sine humanitate non est mediatrix, neque humanitas sine divinitate, sed inter humanitatem solam, et divinitatem solam, mediatrix est humana divinitas, et divinitas humanitas.* Quæ posteriora verba minus propria sunt, et per priora sunt explicanda; abstractis enim vocibus, pro concretis utitur. Et propter eandem causam dixit Leo Papa: *Si non esset Deus, non afferret remedium, etc.* Quæ cum multis aliis late supra tractavimus, quæst. 1, artic. 2. Hæc igitur de Incarnatione ad incarnati Verbi et augustissimæ matris ejus gloriam dicta sint.

FINIS TOMI DECIMI OCTAVI.

INDEX

LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ

QUÆ HIC EXPLICANTUR, CUM BREVI IPSORUM EX COMMENTATORE DESUMPTA EXPOSITIONE.

GENESIS.

- CAP. 1, v. 1. In principio creavit Helohim, id est, aii, etc. Sanctissimæ Trinitatis mysterium nomine plurali designatur, d. 1, s. 1.
- CAP. VI, v. 12. Omnis quippe caro, scilicet, omnis homo, corruerat viam suam, Præfat.
- CAP. 14, v. 18. Melchisedech proferens panem, etc., illo facto obumbravit Eucharistiæ sacramentum, nec solum in refectionem corporalem panem et vinum obtulit, sed in sacrificium gratiarum actionis pro victoria Abrahæ; et defenditur vulgata lectio, d. 46, s. 4.
- CAP. XV, v. 14. Et subjicient eos servituti, et affligent eos quadraginta annis; significat omnia quadringentis annis terminanda, d. 4, s. 12.
- CAP. XXII, v. 5. Postquam adoraverimus, revertemur ad vos, id est, postquam sacrificium obtulerimus, d. 51, s. 4.
- CAP. XXIII, v. 6. Princeps Dei, id est, Rex magnus et insignis, d. 46, s. 4.
- CAP. XXVII, v. 21. Si fuerit Dominus meus mecum, etc. Erit mihi Dominus in Deum, id est, ipsum colam et venerabor ut Dominum; nullus enim ita recognoscere potest Deum, quin etiam ipsum ut dominum profleatur, sequi servum ejus, d. 44, s. 1.
- CAP. XXIX, v. 28. Et hebdomada transacta, Rachel duxit uxorem; loquitur de annorum hebdomada, d. 1, s. 2.
- CAP. XLIX, v. 8. Juda, te laudabunt fratres tui, et adorent te filii patris tui, sermo est de Christo, et non de alio, s. 1.
- v. 10. Non auferetur sceptrum de Juda, nec dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio Gentium. Hæc prophetia fusc explicatur ad demonstrandum Christum jam venisse. Duo autem hic prædicuntur, unum implicite, nempe regnum in domo David futurum; alterum explicite, nempe illud ab eo auferendum in Messie adventu, ib.

EXODUS.

- CAP. I, v. 4. Ego sum qui sum; qui est, misit me ad vos, hoc nomen Dei maxime proprium esse demonstratur, d. 11, s. 1.
- CAP. III, v. 5. Locus in quo stas, terra sancta est, non intrinsece, sed relatione ad aliquid sanctum, quod in ea erat, d. 54, s. 3.
- CAP. XII, v. 40. Habitatio filiorum Israël, qua manserunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta

annorum, non est sensus omnes illos annos tractos fuisse in Ægypto, sed ibi fuisse completos, d. 6, s. 1.

CAP. XIX, v. 6. Eritis mihi in regnum sacerdotale, id est, in regnum colens me, d. 46, s. 4.

LEVITICUS.

CAP. XVII, v. 11. Quia anima carnis est in sanguine, id est, vita pendet ex sanguine, d. 15, s. 6.

DEUTERONOMIUM.

- CAP. IV et LVIII. Non facies tibi sculptile, non esse præceptum vitandi imagines absolute, sed idola et deos manibus fabricatos ostenditur, d. 54, s. 2.
- CAP. IX et X. Dominum Deum tuum adorabis, vera adoratione latræ, et illi soli servies, talem adorationem exhibendo, quæ nulli creaturæ est communicabilis, d. 50, s. 4.
- CAP. XIV, v. 10. Ultra non audiam vocem Domini mei, et ignem hunc maximum amplius non videbo, etc., significat Deum non esse locuturum ut antea, sed humana voce per humanitatem assumptam, atque ita Propheta ille Deus et homo futurus erat, d. 2, s. 4.
- CAP. XIV, v. 18. Prophetam de gente tua, et de fratribus tuis suscitabit Deus sicut me. Hic Propheta est Christus, Moysi quidem in natura et officio similis, sed non in omnibus aliis conditionibus, ibidem, etc., d. 47, s. 2.
- Prophetam de gente tua, etc., de Christo, qui vere et proprie propheta fuit, juxta propriam prophetiam rationem, exponitur, d. 21, s. 1.
- CAP. XVII, v. 8. Si difficile aut ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, ascende ad locum quem elegerit Dominus. Locus iste erat supremus quidam senatus, et Concilium sacerdotale, quod ab Hebræis Sanhedrim dicitur, d. 1, s. 1.
- CAP. XXXVII, v. 17. Deum qui te genuit dereliquisti, et oblitus es Domini creatoris tui; et infra: Immolaverunt dæmoniis, et non Deo, De adoratione vituli sermo est, in qua Hebræi Ægyptios imitati sunt, d. 54, s. 8.
- CAP. XXXII, v. 6. Nonne ipse est pater tuus? etc.; de paternitate quasi metaphorica in ipsa creatione fundata, ad quam adoptiva filiatio non consequitur, d. 48, s. 2.

LIBRI REGUM.

CAP. I, v. 13. 1. Filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpisset quoad animi candorem, et duobus annis regnavit sancte et juste, d. 6, s. 1.

- CAP. XVIII, v. 15. Quare inquietasti me? Alludit ad loquendi modum antiquorum, qui animas mortuorum superstitionibus incantationibus inquietari dicebant, d. 55, s. 1.
- CAP. XXVII, v. 14. Ego ero illi patrem, et ipse erit mihi in filium. Hoc interpretatur Paulus de filiatione naturali Christi Domini, d. 2, s. 4.
- CAP. I, v. 12, 13. Peccavi Domino. Quibus verbis David suam contritionem declaravit; cum vero Propheta subjunxit. Dominus quoque transtulit peccatum tuum a te, de remissione culpæ aperte locutus est, d. 4, s. 8.
- CAP. III, v. 12, 21. Et non remansit nisi tribus Juda tantummodo, integra videlicet, quia tribus Benjamin ex parte secula est Jeroboam, d. 1, s. 1.

PARALIPOMENON.

- CAP. II, v. 36. In qua parte domus erat seniorum Concilium, id est, Sanhedrim.
- CAP. I, v. 28. Inclinauerunt se et adoraverunt Deum. et deinde regem. Adoratio enim ut sic Deo et creaturis est communis, d. 51, s. 3.

ESTHER.

- CAP. XIII, v. 14. Ut neminem adorarem, excepto Deo meo, adoratione scilicet latræ, d. 52, s. 1. Vide etiam Mardocheus.

JOB.

- CAP. VI, v. 2. Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, et calamitas, quam patior, in statera, quasi arena maris hæc gravior appareret. Loquitur de Christo, cujus mors longe majoris valoris in esse satisfactionis fuit, quam omnium hominum peccata in esse offensæ, d. 4, s. 4.
- CAP. XI, v. 7. Forsitan vestigia Dei comprehendes, et usque ad perfectum, omnipotentem reperies. Opera divinæ providentiæ, incomprehensibilia esse insinuat, d. 26, s. 3.
- CAP. XXVI, v. 11. Columnæ cœli (id est Beati) contremiscunt et pavent ad nutum ejus, timore quidem reverentiali, d. 51, s. 2.
- CAP. XXXVI, v. 17. Causa tua tanquam impii judicata est, causam judiciumque recipies. Verba hæc de omnibus justis injusta patientibus D. Gregorius intelligit, sed D. Thomas recte illa Christo accommodat, d. 40, s. 13.
- CAP. XXXVIII, v. 28. Quis est pluvie pater, id est creator, d. 48, s. 2.

LIBER PSALMORUM.

- Ps. II, v. 6. Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion. Rex est Christus, sed regnum ejus spirituale est, unde subditur: Prædicant præceptum ejus, d. 47, s. 1.
- Ps. VII, Dominus dixit ad me: Filius meus es tu. utique verus et naturalis, d. 2, s. 4.
- Ego hodie genui te, æterna, scilicet generatione, ib.
- Apprehendite disciplinam, hebraica. Osculamini filium, id est, adorate eum, ib.
- Ego hodie genui te, de generatione temporali exponitur, d. 49, s. 1.
- Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, id est humanum genus, in quod ratione satisfactionis, quasi in hæreditatem Christus jus quoddam acquisivit. Quibus verbis pactum etiam indica-

tur inter Deum, et Christum ut hominem ad redemptionem, d. 40, s. 3.

— Qualiter vero hæc postulatio ad hanc hæreditatem impetrandam necessaria fuerit, ostenditur, d. 45, s. 1.

Ps. IX, Reges eos in virga ferrea, id est, in inflexibili justitia, d. 47, s. 2.

Ps. VIII, v. 6. Minuisti eum, hominem in tota sua specie paulo minus ab Angelis, sed gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum, scilicet in Christo: Omnia subjecisti sub pedibus ejus; quod de Christo explicat Paulus, per quem hæc dignitas in totum humanum genus dimanavit, d. 5, s. 4.

— Ratione etiam potestatis excellentiæ hoc idem de Christo verificari ostenditur, d. 48, s. 2.

Ps. XV, v. 10. Nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Sermo est de corruptione corporis jam mortui, quæ in Christi corpore locum non habuit, d. 32, s. 1.

Ps. XVIII, v. 10. Timor Domini sanctus permanet in seculum seculi, de timore reverentiali exponitur, d. 51, s. 2.

Ps. XXI, v. 2. Longe a salute mea verba delictorum meorum. Loquitur Christus ex persona membrorum suorum, vel, ut habet Hebræa veritas, verba vagitus mei, ut sit sensus: Verba quibus ad te clamo, longe sunt ab impetranda salute mea. Sed prior lectio antefertur, et varie exponitur, d. 32, s. 4.

— In te projectus sum ex utero. Christus ab utero Deum vidit, d. 25, s. 2.

Ps. XXXI, v. 5. Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino. Confessionem intelligit interioriorem per contritionem. Et tu remisisti impietatem peccati mei; ex quo colligitur distinctio inter contritionem et remissionem peccati, cum hæc subsequatur illam, d. 4, s. 8.

Ps. XXXIX, v. 7. Aures autem perfecisti mihi. Verba sunt Christi Domini, quando, Patre jubente, causam hominis suscepit, d. 4, s. 2.

— In capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam, etc. Insinuant præceptum Christo impositum de hominum redemptione, d. 43, s. 1.

Ps. XLIV, v. 3. Speciosus forma præ filiis hominum, ex hoc loco singularis in Christo pulchritudo, etiam quantum ad corpus fuisse demonstratur, d. 32, s. 2.

Ps. VIII, Sedes tua Deus in seculum seculi, virga æquitatis, virga regni tui. Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus Deus tuus, etc. Hæc eum uni et eidem convenient, significant Christum Deum futurum et hominem, ut explicat Paulus, d. 2, s. 2.

— Virga æquitatis, virga regni tui, id est, potestas regia temporalis, d. 1, s. 1, et d. 10, s. 4.

— Late exponitur hic versus: et tandem illa unctio de gratia habituali Christi intelligitur, d. 18, s. 2. Unctio hæc exponitur esse animo hypostatica; et explicatur illud propterea tantum dicere ordinem causæ finalis, non meritorie respectu unionis hypostaticæ.

Ps. LV, v. 11. Dedit vocem suam, et mota est terra, id est, Deus prodigia edidit, ob quæ homines admirati sunt, d. 1, s. 3.

Ps. L, v. 14. Redde mihi lætitiæ salutariæ tui: Putavit David peccatum suum dignam tali pena, ut propter illud de suo semine Christus non veniret, d. 10, s. 6.

Ps. XCV, v. 11. Commoveatur a facie ejus universa

terra, id est admirentur homines coram illo, d. 1, s. 3.

Ps. XCIII, v. 5. Adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est. Non solum Deus in scabello, sed et scabellum ipsum adoratori præcipitur, in quo vel humanitas Christi, vel ejus Crux intelligitur, d. 54, s. 3.

Ps. CIII, v. 4. Simulacra gentium argentum et aurum, id est idola gentium, d. 54, s. 8.

Ps. CIX, v. 1. Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis. Quæ verba interpretatur Christus docens, in illis significatum esse divinitatem suam, d. 2, s. 3.

— v. 3. Ex utero ante luciferum genui te, id est, Christus ab utero matris cœlesti rore gratiæ perfusus est, d. 18, s. 3.

Ps. CXXVI, v. 3. Ecce hæreditas Domini, filii mercen-ces, id est, ipsa lætalis sanctorum, est merces Christi et meritorum ejus, d. 41, s. 3.

Ps. CXXXI. Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus. De cruce exponitur, d. 56, s. 1.

LIBER PROVERBIORUM.

CAP. VIII, v. 22. Dominus possedit me in initio viarum suarum, vel, ut legunt Septuaginta: Dominus creavit me. Qui locus a pluribus Patribus declaratur de Christi humanitate, quam Deus omnium creatorum primam creare decrevit, d. 5, s. 2.

CAP. XXIII. Ab æterno ordinata sum, et ex antiquis, antequam terra fieret, vult Sapiens, Sapientiam incantamam laudare ab antiquitate et origine in æterno Dei consilio, in quo ipsa fuit initium viarum Dei, d. 5, v. 2.

CAP. XII, v. 21. Non contristabit justum, quicquid ei acciderit, quia scilicet ex nullo eventu ratio ejus perturbatur, d. 34, s. 3.

CAP. XXVIII, v. 13. Qui confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur, de confessione interiori, quæ fit per contritionem, d. 4, v. 8.

ECCLESIASTES.

CAP. IX, v. 10. Quocumque facere potest manus tua, instanti operare, quia neque opus, nec ratio, nec scientia erit apud inferos. Loquitur de opere meritatorio, et de scientia et sapientia, prout illi deseruiant, d. 39, s. 3.

SAPIENTIÆ LIBER.

CAP. XI, v. 24. Miseris omnium, quia omnia petes, et dissimulas peccata hominum propter penitentiam, ubi particula propter, non dicit causam formalem, sed dispositivam ex parte hominis, et motivam ex parte Dei ad talem dissimulationem, hoc est remissionem seu condonationem. Vel aliter et melius, juxta Græcos, dissimulas, hoc est, patienter fers, nec statim punis peccata hominum, ut des illis locum penitentiae, d. 4, s. 3.

ECCLESIASTICUS.

CAP. XVIII, v. 19. Ante judicium, quod, scilicet, in morte fit, para justitiam tibi, intende bonis et justis operibus, d. 39, s. 3. Et ibidem: Ne verearis usque ad mortem justificari, id est, in justitia crescere, et addit, usque ad mortem, quia ipsa est merendi terminus.

CAP. XXIV, v. 34. Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum. De nullo alio præter-

quam de Christo hæc verba intelligi possunt, d. 5, s. 2.

CAP. XXIX, v. 20. Gratiam fideiussoris ne obliviscaris, id est, Christi, qui pro nobis se Deo Patri ad mortem usque obligavit, d. 4, s. 2.

ISAIAS.

CAP. VI, v. 2. Vidi Dominum sedentem, etc. Omnia quæ subsequuntur, veros actus religiosæ reverentiæ, veræque adorationis important, ab Angelis per actus internos Deo ipsi exhibita, d. 51, s. 2.

CAP. VIII, v. 4. Antequam sciat puer vocare patrem, id est, antequam fiat homo et habeat patrem, d. 24, s. 2; vel antequam sciret scientia experimentalis, ib.

CAP. IX, v. 4. Virgam humeri ejus, et sceptrum exactoris ejus superasti, his vocibus regia potestas significatur, d. 1, s. 1.

— v. 6. Parvulus natus est nobis, et filius datus est nobis, etc. Hic locus ad probandam Christi divinitatem inducitur, d. 2, s. 3. Factus est principatus super humerum ejus, etc.; et infra: Super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, et corroboret in judicio et justitia, de Christi regno, quod his ultimis verbis spirituale esse ostenditur, d. 47, s. 1.

CAP. X, v. 22. Consummatio abbreviata inundabit justitiam, id est, plena salvatio sub Christo futura, d. 18, s. 4.

CAP. XI, v. 2. Requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus. De donis gratiæ habitualis hic locus exponitur, d. 18, s. 2.

— Spiritus Sancti Christo collatis, d. 20, s. 1. — Et de donis Spiritus Sancti Christo collatis, d. 20, s. 1.

— Haque sensus est, in eodem momento, in quo B. Virgo fuerit concipiendo filium Dei, requiescet super eum Spiritus Domini, d. 18, s. 3.

CAP. XXXV, v. 4. Deus ipse veniet, et salvabit nos, tunc aperientur oculi cæcorum, loquitur de vero Deo, quem Messiam futurum esse apertis signis quæ ille operaturus erat, demonstrat, d. 2, s. 3.

CAP. XL, v. 4. Completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas ejus, suscepit de manu Domini dupplicia pro omnibus peccatis suis, ubi sermo est de Christo, qui nobis magis profuit quam peccatum nocuit, d. 4, s. 3.

CAP. XLII, v. 23. Mihi, id est Christo, curvabitur omne genu, vera adoratione latræ, d. 53, s. 1.

CAP. XLII, v. 1. Ecce servus meus, suscipiam eum, de Christo homine exponitur in omni vigore sermonis, et qualiter dici possit Dei servus declaratur, d. 52, s. 1.

— v. 4. Non erit tristis, neque turbulentus, juxta Septuaginta; splendebit, et non conteretur, quod de Christo dictum est, quia licet occisus fuerit, non tamen fuit contritus, sed per resurrectionem splenduit. Juxta vulgarem editionem significatur, tristitiam ei non dominaturam, nec pacem et tranquillitatem ejus immutaturam, d. 34, s. 3.

CAP. XLV, v. 15. Vere es Deus absconditus, Deus Israel salvator, ubi æternus Pater loquitur ad Christum, indeque ejus divinitas comprobatur, d. 2, s. 3.

CAP. LIII, v. 6. Ego ipse qui loquebar, ecce adsum, id est, ille, qui antea per Prophetas loquebatur, per incarnationem apparuit, d. 2, s. 3.

CAP. LIII, v. 2. Non est species ei neque decor. Hoc dictum est, vel quia plenitudo divinitatis sub mor-

tali corpore occultabatur, vel quia corporis pulchritudo per passionem et tormenta quasi abolita fuit, d. 32, s. 2.

— v. 7. Oblatus est, quia ipse voluit, siquidem non necessitate, sed voluntate crucem subiit, d. 37, s. 2.

— v. 8. Generationem ejus quis enarrabit? De generatione Christi temporali exponitur, d. 3, s. 1.

— v. 10. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, et voluntas Domini in manu ejus dirigetur, pro eo quod laboravit anima ejus, videbit, et saturabitur. Ubi continetur pactum seu promissio Dei ad Christum, se accepturum ejus opera pro redemptione hominum, d. 4, s. 5. Et voluntas Dei in manu ejus dirigetur, id est, ut quidquid Deus disposuit, illius virtutibus impleatur, d. 41, s. 2.

CAP. LV, v. 4. Dedi te in lucem gentium, ducem ac præceptorem populis. Quæ nomina de Messia per antonomasiam dicuntur, d. 1, s. 2.

CAP. LXI, v. 1. Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me, unctione nimirum hypostatice unionis, d. 18, s. 1.

JEREMIÆ.

CAP. I, v. 5. Prophetam in gentibus dedi te, de Christo loquitur, qui Propheta gentium fuit, d. 21, s. 1.

CAP. II, v. 5. Ambulaverunt post vanitatem, id est, post idola, quæ cum rei quæ non est, vel qualis non est, imagines sint, optimo jure vanitas dicuntur. Ex Hieronymo, d. 54, s. 8.

CAP. XIV, v. 8. Quare quasi colonus futurus es in terra, et quasi viator declinans ad manendum? De Deo loquitur, qui colonus et viator dicitur, quia populum suum deducebat. Vel de Christo, quem significat peregrinum in terra, et parvo tempore terræ usurum hospitio, d. 34, s. 3.

CAP. VIII, v. 8. Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, agam et ego poenitentiam super malo quod cogitavi, ut facerem ei. Loquitur de remissione pœna temporalis, et æternæ, d. 4, s. 8.

CAP. XXII, v. 30. Non erit de semine ejus, Jechonia scilicet, vir qui sedeat super solium David, et potestatem habeat ultra in Juda. De solio David quantum ad temporale regnum cum Hieronymo exponitur, d. 47.

CAP. XXIII, v. 6. Hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus Justus noster. Loquitur de Messia, quem nomine tetragrammaton vocat, ac proinde verissimum Deum, d. 2, s. 3.

CAP. XXVII, v. 7. Et servient ei omnes gentes, et filio ejus, et filio filii ejus, tantum valet ac si dictum esset, filiis ejus, d. 6, s. 1.

CAP. XXXI, v. 22. Femina circumdabit virum, Virgo Christum, qui vir dicitur non ætate, sed sapientia, d. 25, s. 3. In Scripturis per antonomasiam appellatur vir, qui videt Deum, d. 25, s. 1.

CAP. XII, v. 19. Magnus consilio et incomprehensibilis cogitatu. Quia ejus consilia altissima sunt, et in suis cogitationibus est incomprehensibilis, d. 26, s. 2.

BARUCH.

CAP. I, v. 38. Hic est Deus noster, etc. Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est. Prophetia hæc in nullum alium potest convenire, quam in Christum, qui Deus ante secula, homo inter homines est versatus, d. 2, s. 3.

EZECHIELIS.

CAP. XXXIII, v. 16. Omnia peccata ejus, quæ peccavit, non imputabuntur ei, remissionem culpæ cum pœna æterna vocat non imputationem, d. 4, s. 3.

CAP. XXXIV, v. 23. Suscitabo super eas pastorem unum, servum meum David. De Christo in omni rigore sermonis exponitur, et qualiter dici possit Dei servus, declaratur, d. 44, s. 1.

DANIELIS.

CAP. II, v. 44. In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus cœli regnum, etc. Hoc regnum est spirituale regnum Christi in statua Nabuchodonosor, et parvo lapide abscisso præfiguratum, de quo dicitur, quod in æternum non dissipabitur, d. 47, s. 1.

CAP. III, v. 6. Aspiciebam, et ecce quasi filius hominis, et infra: et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum, de Christo ut homine, et de potestate excellentiæ sibi propter unionem communicata exponitur, d. 47, s. 1.

CAP. IX, v. 24. Septuaginta hebdomadæ abbreviatæ sunt super populum tuum, et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum. Fuse declaratur ad ostendendum ex ea prophetia Christum jam venisse, et nulli alii nisi Christo vero Messie accommodari posse demonstratur, d. 4, s. 2.

— v. 25. Et ungetur Sanctus Sanctorum, id est, tali unctione ungetur, quæ non solum Sanctum, sed Sanctum sanctorum constituat, d. 17, s. 1.

OSEÆ.

CAP. VII, v. 1. Operati sunt mendacium, id est, idolum, quia sicut mendacium contrarium est Deo, ita idolum veritati, d. 54, s. 8.

MICHEÆ.

CAP. V, v. 2. Ex te mihi egredietur dux, qui sit dominator in Isoael, et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis. Loquitur de Christo secundum humanitatem in Bethleem nascituro, secundum divinitatem æterno, d. 2, s. 3.

HABACUC.

CAP. III, v. 2. In medio annorum notum facies, in medio annorum vivifica illud, hoc ad incarnationem accommodatur, quæ neque in mundi principio, neque in fine fieri debuit, sed in medio quasi mundi tempore, d. 6, s. 2.

AGGÆI.

CAP. II, v. 7. Adhuc unum modicum est, et ego commovebo cœlum et terram, et mare, et aridam, et movebo omnes gentes; et veniet desideratus gentibus. Hic locus fuse exponitur ad ostendendum ex eo Christum jam venisse, d. 11, s. 3; Messiamque brevi et in templum venturum, ibi prædicitur, ib.

ZACHARIE.

CAP. I, v. 2. Iste jam septuagesimus annus est? Non dicit affirmando, sed interrogando, significans septuagesimum a captivitate annum jam diu præterisse, d. 6, s. 1.

CAP. II, v. 8. Hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes quæ expolierunt vos, etc.; et scies quia Dominus exercituum misit me

ad te. Dominus exercituum missus dicitur a Domino; apertus locus de divinitate Messie, d. 2, s. 3.

CAP. III, v. 8. Adducam servum meum Orientem, etc. De Christo omni rigore sermonis exponitur; et qualiter dici possit servus Dei declaratur, d. 44, s. 1.

CAP. XII, v. 10. Effundam super domum David spiritum gratiæ et precum, et aspicient ad me quem confixerunt. Verus Deus, qui promisit se daturum spiritum suum, dicit se crucifigendum, d. 2, s. 3.

MALACHIÆ.

CAP. III, v. 1. Et statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos quæritis, et Angelus testamenti, quem vos vultis, ubi Messie ingressus in templum prædicitur, d. 1, s. 2. Christum esse angelum testamenti exponitur, quatenus per legem suam proposuit nobis conditiones pacis ad Deum.

CAP. IV, v. 5. Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus et horribilis, quod intelligendum est contra Judæos de ultimo judicii die, d. 1, s. 4.

MACHABÆORUM.

CAP. I, v. 14, 41. Consenserunt eum esse ducem donec surgat Propheta fidelis, illo scilicet, de quo Moyses dixerat: Prophetam de gente tua, etc., id est, usque ad adventum Messie, vel loquitur de quocumque Propheta fidei, qui voluntatem Dei manifestaret, d. 48, s. 3.

EX NOVO TESTAMENTO.

MATTHÆI EVANGELIUM.

CAP. III, v. 17. Hic filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Solius Patris sunt verba hæc, qui in Christo homine sibi complacuit, eumque, quia filium diligit, non quia diligit, efficit filium, d. 40, s. 3.

CAP. IV, v. 10. Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies; et infra: Non tentabis Dominum Deum tuum. Hæc verba de se generalia, Christus sibi appropriando, seipsum ut hominem profertur servum Dei, quem suum dominum vocat, d. 44, s. 1.

CAP. V, v. 17. Non veni solvere legem, sed adimplere, quia, licet non illi obnoxius, eam quidem perfecte servavit. Vel quia quidquid legi perfectionis deerat, ipse addit, d. 43, s. 2.

CAP. VIII, v. 1. Domine, si vis, potes me mundare. Non dixit, oraveris, sed Si vis, ejus arbitrio et potestati omnia committens, quo Christus ipse et assensione et operatione confirmavit dicens: Volo, mundare, d. 31, s. 3.

CAP. XI, v. 11. Ite et nunciate Joanni quæ audistis et vidistis: cæci vident, claudi ambulant. Id est, ego sum Messias, Prophetiæ omnes impletæ sunt, d. 1, s. 4.

— v. 25. Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, his verbis appellans Christum Patrem Dominum, seipsum ut hominem servum confiteri videtur, d. 44, s. 1.

CAP. XVI, v. 16. Tu es Christus, scilicet Messias, filius Dei vivi, d. 1, s. 1.

— v. 17. Caro et sanguis non revelabit tibi, id est, natura humana secundum se, d. 5, s. 4.

CAP. XVII, v. 26. Ergo liberi sunt filii, de Christo ex-

ponitur, et non fuisse subjectum regibus temporalibus, ex illo ostenditur, d. 43, s. 2.

CAP. XX, v. 28. Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, etc. Loquitur Christus de adventu suo in carne possibili, statuque viatoris, d. 5, s. 4.

CAP. XXV, v. 40. Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Hæc locutio vera est, etiam si Christus solum fuerit remotus finis talis operis, d. 54, s. 5.

CAP. XXVI, v. 38. Pater, si possibile est, transeat a me calix iste. Hæc verba intelliguntur de tristitia voluntatis, d. 38, s. 2, solumque naturalem affectum ostendunt, et conformitatem ad divinam voluntatem.

CAP. XXVI, v. 38. Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, etc. Dicit non posse, quia pure non poterat, d. 43, s. 3.

CAP. XXVII, v. 46. Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me? non ex de speratione Christus hæc verba protulit, sed indicando se omni consolatione in inferiori portione privatum, particula autem ut quid non est dubitantis, sed dolentis, d. 32, s. 1.

CAP. XXVIII, v. 18. Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra. De potestate excellentiæ Christo ut homini ratione unionis in primo conceptionis instanti communicata, et pro temporum commoditate demonstrata, et post resurrectionem plane et perfecte exercita, explicatur, d. 47, s. 1; unde etiam, d. 30, s. 1.

MARCI.

CAP. XIII, v. 20. Nisi abbreviasset Dominus dies illos, id est, paucos esse fecisset, d. 1, s. 2.

— v. 31. De die autem illa nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi solus Pater. Varie hic locus exponitur, d. 25, s. 2; verus sensus est, Christum negasse se scire, quia veluti sub secreto illud sciebat, et non ad dicendum aliis, ibi. Pater autem scit, ut saltem homini Christo revelaret, ibi.

CAP. XIV, v. 33. Cœpit pavere et tædere, Hoc maxime de timore sensibili intelligitur, d. 34, s. 3. Idem de timore voluntatis, d. 38, s. 2.

LUCÆ.

CAP. X, v. 35. Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi, admirabilis Christi conceptionis Spiritus Sanctus auctor prædicitur. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum, quia nimirum ex vi talis conceptionis, sanctus est sanctitate undequaque perfecta, et connaturali. Vocabitur filius Dei, verus et naturalis, d. 18, s. 1.

CAP. II, v. 53. Jesus proficiebat sapientia, ætate, et gratia apud Deum et homines. Non secundum habitum sapientiæ et gratiæ, sed secundum effectus, d. 21, s. 2.

CAP. III, v. 6. Et videbit omnis caro, id est, omnis homo, salutare Dei, Præfat.

CAP. IV, v. 8. Dominum Deum tuum adorabis, etc. Generalis regula, qua Christus ipse comprehenditur, d. 45.

CAP. VII, v. 16. Accepit autem omnes timor et magnificabant Deum. Timor hic non significat fugam alicujus mali, sed reverentiam ad Christum conceptam, d. 20, s. 2.

— v. 47. Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum. Remissio dilectionem consequitur tanquam ab illa formaliter distincta, d. 4, s. 8.